

Остапйовський І.Є. Актуальність ідей Анрі Файоля в умовах сьогодення / І.Є. Остапйовський, Т.П. Остапйовська // Формування професійної культури керівника навчального закладу в сучасному освітньому середовищі : зб. матеріалів / укл. М. О. Стащенко. - Луцьк : ВІППО, 2015. – С. 82 - 86.

Остапйовський І.Є. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту освіти ВІППО

Остапйовська Т.П. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології ВІППО

Актуальність ідей Анрі Файоля в умовах сьогодення

У статті обґрунтовано актуальність проблеми. Розкрито внесок Анрі Файоля у розвиток менеджменту. Визначено перспективи подальшого наукового пошуку.

Ключові слова: Анрі Файоль, управління, принципи управління, функції управління, менеджмент.

The actuality of ideas of Henri Fayol is in the conditions of present time

Ostapiovskyi I. Y., Ostapiovska T. P.

The actuality of problem is reasonable in the article. The contribution of Henri Fayol is exposed to development of management. The prospects of further scientific search are certain.

Key words: Henri Fayol, management, principles of management, management function, management.

Постановка наукової проблеми та її значення. У проекті Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років виділено три основні моделі відповіді освітньої системи на життєві виклики, що сформувалися протягом двох останніх десятиліть. Перша передбачає створенням нових форм організації освітньої діяльності і базується на прогнозуванні та швидкому реагуванні на виклики. Другу пов'язують із перетворенням наявних інституцій

відповідно до умов мінливого середовища, технічним пристосуванням до нових умов діяльності та існування, третю - із імітацією змін [8, с.1-4]. Реалізувати завдання, які стоять перед освітою, можливо за умови впровадження ефективного освітнього менеджменту. У зв'язку з чим доцільно використовувати як найновіші досягнення в галузі управління, так і досвід минулого. Актуальним, на нашу думку, є вчення Анрі Файоля.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Управлінська концепція Файоля була предметом дослідження Є. Вергілеса, Є. Іванова, Л. Орбан-Лембрик, О. Мармази, І. Семенко, В. Чаус.

Мета статті – розкрити сутність та значення управлінської концепції Анрі Файоля

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Вивчаючи досвід розробників теорії менеджменту, ми можемо використовувати його в умовах сьогодення та моделювати майбутнє. Серед відомих постатей теоретиків менеджменту, вчення якого є актуальним та маловідомим для широкого загалу освітян, є засновник адміністративної школи управління, теоретик та практик менеджменту Анрі Файоль (1841 - 1925).

Аналізуючи управлінський досвід, Анрі Файоля можна виділити шість груп операцій, які забезпечують процес функціонування організації. Ними є: технічні, комерційні, фінансові, страхові, облікові, адміністративні. Технічні передбачають виробництво і обробку; комерційні купівлю, обмін та продаж; фінансові залучення й використання коштів; страхування, охорону майна і людей - страхові; бухгалтерію, калькуляцію, облік, статистику об'єднують облікові; передбачення, організацію, розпорядництво, координування, і контроль включають адміністративні.

Серед вище зазначених груп особливої уваги заслуговує адміністративна. Це пояснюється тим, що вона покликана сформувати загальну програму дій. Розкриваючи значимість такої програми, Файоль виводить власне трактування категорії «управління». Управляти, за Файолем, це значить передбачати, організовувати, розпоряджатися, координувати, контролювати. При цьому,

управління не повинно бути прерогативою керівника. Ним повинні займатися як управлінець, так і інші члени колективу.

Актуальними для сьогодення є вимоги до знань та якостей керівника, обґрунтовані Анрі Файолем. Вчений їх зводить до шести рубрик:

- фізичні якості (здоров'я, сила, спритність);
- розумові якості (тямущість, легкість засвоєння, розсудливість, сила і гнучкість розуму);
- моральні якості (енергія, стійкість, усвідомлення відповідальності, ініціатива, почуття обов'язку, гідності, такт);
- загальний розвиток (володіння різносторонніми знаннями);
- спеціальні знання (глибоке знання певної із груп операцій, які виконує керівник);
- досвід (знання почерпнуті із практичної діяльності).

Аналізуючи управлінську концепцію Файоля встановлено, що його ідеї співзвучні із сучасними підходами про необхідність спеціальної підготовки майбутніх керівників. В наш час ніхто не ставить під сумнів її доцільність. Починаючи із 90 – тих років ХХ століття, в Україні розвивається менеджмент освіти. А в проєкті Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років передбачається запровадження нових програм підготовки адміністраторів з питань менеджменту та лідерства у педагогічних вишах [8, с.15]. Такий підхід лише частково співпадає із концепцією Анрі Файоля. Адже, він був прихильником безперервної освіти в царині менеджменту. У своїй роботі «Загальне і промислове управління» він зазначав, що навчання управлінню має бути загальним: елементарним в початкових школах, соліднішим в середній школі, вельми поглибленим у вищій школі [1].

Дослідження теоретичних засад і практики управління сучасною школою засвідчує актуальність, розроблених Файолем принципів управління. Ними є: розподіл праці, влада, дисципліна, єдність розпорядництва (командування), єдність керівництва, підпорядкування приватних інтересів загальним, винагорода, централізація, ієрархія, порядок, справедливість, постійність складу персоналу, ініціатива, єдність персоналу.

Із аналізу принципів слідує, що для них характерна універсальність, творчий підхід керівника у використанні та природовідповідність у побудові. Наприклад, важливим принципом є розподіл праці. У його поясненні вчений використовує аналогією із тваринним світом, де більш досконалі істоти наділені більшою кількістю органів, щоб виконувати різні функції. Це також характерне і для суспільства. Суспільний розвиток характеризується появою нових інституцій, які заміняють раніше створений один орган, що виконував усі функції.

Метою розподілу праці є підвищення якості виробництва. Оскільки адміністратор, який постійно керує один і тим самим об'єктом досягає більшої вправності, а це позначається на кількості і якості продукту. Зміни, пов'язані із затратою зусиль на пристосування до нового виду діяльності, негативно впливають на продуктивність праці.

Владу Файоль пов'язує із правом видавати розпорядження, здійснювати підпорядкування. Пріоритетним в адмініструванні має бути особистісний авторитет, заснований на розумі, досвіді, моралі, заслугах, а не авторитет влади.

Важливе значення в процесі управління відводиться дисципліні. Про неї вчений пише, що це, по суті, покора, старанність, діяльність, манера тримати себе, зовнішні знаки пошани, що проявляється відповідно до встановленої між підприємством і її працівниками угоди.

Єдність розпорядництва передбачає, що давати дві вказівки одному працівнику відносно певної дії може лише один керівник. Недотримання його призводить до втрати авторитету керівника, підриву дисципліни, порушенню логічної послідовності.

Єдність розпорядництва немислима без єдності керівництва. Сутність даного принципу можна трактувати наступним чином: один керівник і одна програма дій для реалізації запланованої мети. Це Файоль підтверджує аналогією, що тіло з двома головами є чудовиськом, якому важко жити як в суспільстві, так і в тваринному середовищі.

Логічно обґрунтованими та доцільними, поряд із вище зазначеними принципами, є підпорядкування приватних інтересів загальним, винагорода,

централізація, ієрархія, порядок, справедливість, постійність складу персоналу, ініціатива, єдність персоналу.

Окрім принципів, Файоль також розробив функції управління. Ними є наступні: передбачення, організація, розпорядництво, координування та контроль. У своїй фундаментальній праці «Загальне і промислове управління»[1] він їх охарактеризував і дав чіткі методичні рекомендації щодо впровадження у практичну діяльність керівником.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В період переходу від адміністративно-розпорядчого управління до освітнього менеджменту важливим є врахування теоретико-практичних розробок наукової, класичної, людських відносин та школи науки управління. Цінним в даному плані є досвід фундатора класичної школи управління Анрі Файоля. Його праці, при вдумливому та творчому використанні, дозволяють зрозуміти сутність менеджменту і дозволять керівникам загальноосвітніх шкіл здійснити перехід від звичайного управління, якому притаманна адміністративно-функціональна модель, до менеджменту, презентованому конкурентно-іміджевою моделлю.

Важливим для освітнього менеджменту є трактування А.Файолем категорії «управління», виділення шести груп операцій, що забезпечують функціонування організації, рубрик щодо вимог до знань та якостей керівника, принципів та функцій управління та акцентуванні уваги суспільства на необхідності науки менеджменту і оволодіння нею як суспільством, так і управлінцями.

Проведене дослідження дозволило окреслити перспективи подальшого наукового пошуку. Ними є дослідження функцій менеджменту у теоретичному доробку Анрі Файоля.

Література:

1. Анрі Файоль. Загальне і промислове управління [Електронний ресурс] / Анрі Файоль.– Режим доступу: [http://gtmarket.ru / laboratory / basis / 5783](http://gtmarket.ru/laboratory/basis/5783).

2. Вергилес Э.В. Анализ принципов управления Анри Файоля / Э.В. Вергилес // Моск. гос. ун-т экономики, статистики и информатики. - М., 2001. - 28 с.
3. Конаржевский Ю. А. Менеджмент и внутришкольное управление / Ю. А. Конаржевский. - М. : Педагогический поиск, 2000. - 224 с.
4. Конспект лекцій з дисципліни «Менеджмент освіти» (для студентів-магістрів всіх форм навчання спеціальностей "Українська мова і література", «Історія», «Педагогіка вищої школи») / Укл.: Коробович Л.П. -Р: МЕНГУ, 2012. - 68 с.
5. Крижко В.В Менеджмент в освіті. Навч. -методичний посібник / В.В. Крижко, С.М. Павлютенков. - К., 1998. -192 с.
6. Мармаза О.І. Менеджмент в освіті: секрети успішного управління / О.І. Мармаза. – Х.: Вид. група «Основа», 2005. – 176 с.
7. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія управління : Посібник / Л.Е. Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2003. – 568с.
8. Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015 – 2025 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/>